

Dâbbetü'l-Arz nedir?

Bursa'dan Eyüp Otman: “Dâbbetü'l-arz nedir? Ne zaman, nasıl ve niçin çıkar? Bu konudaki rivâyetler nelerdir?”

Edirne'den Yasin Yapalak: “Dâbbetü'l-Arz meselesini açıklar mısınız? Nedir? Ne değildir? Kur'ân'da, hadislerde ve Risâle-i Nûr'da bu mesele nasıl işlenmiştir?”

İzmir/Üçyol'dan Birol Erol: “Dâbbetü'l-arzla ilgili yapılan spekülâtif yorum ve değerlendirmelerin aslı nedir?”

Son günlerde yoğun bir dâbbetü'l-arz tartışmasıdır sürüp gidiyor. Her şey tartışılın; buna itirazımız yok. Fakat dileğimiz, sağlıklı bir akıl ve muhâkeme ölçüsü içinde kalınması.

Âyetlerin ve rivâyetlerin müteşâbih olup olmadıklarını nazara almadan, olduğu gibi, insanların meraklarını tahrik edecek ve teklif sırrına uygun düşmeyecek biçimde yapılan yorumlar İslâmiyet'in nezih üslûbuna ve pâk imajına uygun değildir. İslâmiyet kehânet dîni değildir. Gelecek, teklif sırrına uygun düşmeyecek biçimde yorumlanamaz.

Teklif sırrı; teklifin ve kabûlün, tamâmen hür irâdeye bağlı olarak yapılması esasdır ve bütün hak dinlerde korunmuştur. Yani Cenâb-ı Hak dînini tüm insanlığa teklif eder. Bunun için Peygamberlerini tebliğci olarak gönderir. Peygamberler delil ve bürhan gösterirler, dînin hakkâniyetini ve doğruluğunu ispat ederler, fakat kabûlü, îmânı ve teslimi insanların kendi irâdelerine bırakırlar. İnsanlığa dîni kabul hususunda icbar ve zor kullanmazlar. Çünkü esas olan içten kabuldür, hasbî îmândır, samîmiyetle teslîmiyettir. Bir takım kehânetlere dayalı bir teslimiyet, makbul ve mûteber değildir.

Bedüzzaman Saîd Nursî Hazretlerinin de ifâde ettiği gibi, gelecekle ilgili haberler müteşâbih, örtülü, kapalı, yoruma açık ve doğru yorumlamaya muhtaç bir üslûp içinde bildirilmiştir. Çünkü bunlar nihâyet nazarî meselelerdir, tamâmen teferruâttır,

alabildiğine detaydır. Böyle teferruât meseleleri apaçık cümlelerle bildirilmez; şâyet bildirilmişse, bildirildiği gibi çıkacağı beklenmez. O açık ifâdelerin, bir takım gaybî haberleri insanların zihinlerine yaklaştırmak için birer temsil ve teşbih olmak üzere söylendiği düşünülür ve teklif sırrına uygun biçimde te'vil edilir. Hakikatı ise Allah'ın ilmine ve irâdesine bırakılır. İlmin ve realitelerin izzeti bunu gerektirir. (1)

Bir defa Kur'ân, yeryüzünün yürüyen tüm canlılarına "dâbbe" diyor. Kanaatimizce, önce şu dâbbe kelimesinin gizeminden ve esrarından bir kurtulmamız lâzım. İşte örnekler:

* "...Allah'ın gökten indirip yeryüzünü ölümünden sonra dirilttiği suda, her türlü dâbbeyi (canlıyı) yer yüzünde yaymasında, rüzgârları ve yerle gök arasında emre âmâde duran bulutları döndürmesinde, düşünen kimseler için (Allah'ın kudretini gösteren) deliller vardır." (2)

* "Yerde yürüyen dâbbeler (canlılar) ve kanatlarıyla uçan kuşlardan ne varsa, hepsi ancak sizin emsaliniz topluluklardır (türlerdir)." (3)

* "Yer yüzünde yaşayan hiçbir dâbbe yoktur ki, rızkı Allah'a ait olmasın!" (4)

* "Hiçbir dâbbe yoktur ki Allah ona el koymamış olsun!" (5)

* "Göklerde ve yerde dâbbe (canlı) ve melek adına ne varsa hepsi büyüklük taslamaksızın Allah'a secde ederler." (Dikkat: Secde âyetidir) (6)

* "Allah insanları haksızlıklarından ötürü yakalayacak olsaydı, yer yüzünde tek bir dâbbe bırakmazdı. Fakat onları belirli bir süreye kadar erteler. Süreleri dolunca onu ne bir saat geciktirebilirler, ne de öne alabilirler." (7)

* "Nice dâbbeler vardır ki, rızklarını kendileri elde edemezler. Onların da, sizin de rızklarınızı Allah verir. Allah işitir ve bilir." (8)

* "Allah gökleri gördüğünüz gibi direksiz yaratmış, sizi sarsmasın diye yere de ulu dağlar koymuş ve orada her türlü dâbbeyi (canlıyı) yaymıştır. Gökten su indirip orada bitkileri çift çift (erkekli dişili) faydalı bir biçimde yarattık." (9)

* "Gökleri, yeri ve o ikisinde yaydığı her bir dâbbeyi yaratması Allah'ın varlığının delillerindendir. O dileyince bunları bir araya toplamaya da kâdirdir."(10)

* "Ey insanlar! Sizin yaratılmanızda ve her bir dâbbenin yeryüzünde yayılmasında kesin olarak inanan kimseler için ibretler vardır." (11)

Biz bu örnekleri, hiç şüphesiz, dâbbetü'l-arzla ilgili rivâyet ve yorumları bütün bütün boşa çıkarmak için zikretmedik. Ancak Kur'ân'ın canlılar için çok sık kullandığı "dâbbe" kelimesinin gizeminden kurtulmamızın, sağlıklı muhâkeme etmemize daha çok yarayacağını düşündük.

İnşaallah yarın devam edeceğiz.

Dipnotlar:

- 1-Saîd Nursî, Şuâlar, s. 498;
- 2-Bakara Sûresi, 2/164;
- 3-En'âm Sûresi, 6/38;
- 4-Hûd Sûresi, 11/6;
- 5-Hûd Sûresi, 11/56;
- 6-Nahl Sûresi, 16/49;
- 7-Nahl Sûresi, 16/61; Kezâ bakınız: Fâtır Sûresi, 35/45;
- 8-Ankebût Sûresi, 29/60;
- 9-Lokman Sûresi, 31/10;
- 10-Şûrâ Sûresi, 42/29;
- 11-Câsiye Sûresi, 45/4..

Dünkü yazımızda dâbbenin, “yeryüzünde yürüyen canlı” mânâsında Kur’ân’da sıkça geçen bir kelime olduğunu ifâde etmiş ve yeryüzü canlılarını “dâbbe” olarak adlandıran âyetlerden örnekler vermiştik. Bugün de gizemli bir ıstılah halinde gündemimize düşen “dâbbetü’l-arz” meselesi üzerinde duralım.

Kur’ân’da iki âyette “dâbbetü’l-arz” kavramı geçer. Bunlardan birincisinde, hak karşısında kör, inatçı ve inkârcı olan insanların başlarına Allah’ın vaadi geldiği zaman yerden çıkarılacak dâbbetü’l-arzın, onlara, inanmamalarının büyük bir dalâlet ve felâket olduğunu söyleyeceğini haber vermekte; diğesinde ise, Hazret-i Süleyman’ın (as) asâsını yiyip çürüten dâbbetü’l-arzın, böylece cinlerin gaybı bilmediklerini ortaya çıkardığını bildirmektedir. Söz konusu âyetler şunlardır:

1- “O kavl (=söz) (kıyâmet) başlarına geldiği zaman, onlara arzdan bir dâbbe çıkarırız da, bu onlara insanların âyetlerimize kesin olarak îmân etmemiş olduklarını söyler.” (1)

2- “Süleymân’ın ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun ölümünü cinlere ancak değneği yiyen dâbbetü’l-arz gösterdi. O, yere yıkılınca ortaya çıktı ki, şâyet cinler gaybı bilmiş olsaydılar küçük düşüren bir azap içinde kalmazlardı.” (2)

Bu âyetlerin ilkinde, Allah’ın vaadi geldiğinde; Allah’ın, “konuşan bir yeryüzü mahlûku” meydana çıkaracağı ve bu yeryüzü mahlûkunun insanlara ibret dersi vereceği bildirilir. Sonraki âyet ise, kısmen ilk âyeti tefsir eder mâhiyettedir. Şöyle ki; sonraki âyet, ilk âyette çıkacağı haber verilen bu yeryüzü mahlûkunun, Hazret-i Süleyman’ın (as) asâsını yiyen ağaç kurduna yakın bir karakterde olacağına, kurtçuğu bu âyetin kavramı olan “dâbbetü’l-arz” tâbiri ile ifâde etmek sûretiyle işâret eder.

Bilindiği gibi Hazret-i Süleyman (as) cinleri emrinde çalıştırıyordu. Asâsına dayanmış

olarak cinlere emir verdiği ve işlerini takip edip denetlediği bir sırada vefât etti ve uzun süre asâsına dayalı vaziyette ayakta kaldı. Cinler Hazret-i Süleyman'ın (as) öldüğünü hiç anlamadılar. Ne zaman Hazret-i Süleyman'ın (as) asâsını ağaç kurtları yedi, içini çürüttü; Hazret-i Süleyman'ı (as) taşıyamaz hale gelen asâ kırıldı ve Hazret-i Süleyman (as) yere yığıldı; işte o zaman cinler Hazret-i Süleyman'ın (as) öldüğünü anladılar. Âyet bunu cinlerin gaybı bilmediklerine delil olarak zikreder. Çünkü cinler eğer gaybı bilmiş olsalardı, yanı başlarında, âmirleri hükmünde olan bir Peygamberin öldüğünü, hiç olmazsa ölüm geldikten sonra olsun, anlayabileceklerdi. Ama kurtlar asâyı yiyip, Hazret-i Süleyman'ı (as) devirene kadar bunu bilmediler. Demek cinler gaybı bilmek bir yana, vâkıaların görünen yüzünü bile kavramaktan çoğu zaman âcizdirler.

Süleyman (as) âyetinde geçen dâbbenin ağaç kurtları cinsinden, yani bildiğimiz odunun içini kemiren kurtçuklar, bitler ve mikroorganizmalar nevinden olduğu âyetin sarâhatinden, yani açık mânâsından ve genel çerçevesinden anlaşılmaktadır. Bu âyette ancak, önceki âyette geçen dâbbenin keyfiyeti hakkında bir ipucu aranabilir. Çünkü bir çok âyetinde bilinen dünya canlılarını "izâfetsiz" dâbbe olarak adlandıran Kur'ân'ın, yalnız bu iki âyette dâbbeyi arza izâfe etmesinden ve bu izâfede birinci dâbbenin asânın içini yiyen bir mikroorganizma türü olmasından; diğer âyette çıkacağı haber verilen ve yine arza izâfe edilen dâbbenin de cüsse itibariyle "mikroorganizma" cinsinden olacağı yönünde bir işâret ve ipucu yakalamak mümkün gözüküyor. Nitekim Bedüzzaman Saîd Nursî Hazretlerinin tevili, dâbbetü'l-arzın bir "mikroorganizma cinsi" olabileceği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu âyette, bir takım bilinmeyenler vardır:

1-Allah'ın, tahakkuk edeceğini vaad ettiği "kavl=söz" nedir?

2-Arzdan çıkacağı haber verilen dâbbenin keyfiyeti ve niteliği nedir? Nasıl bir dâbbedir?

3-Dâbbenin konuşmasının keyfiyeti nedir? Dâbbe nasıl konuşacaktır?

4-Dâbbe kimlerle konuşacaktır?

5-Dâbbe ne konuşacaktır? Mesajı nedir?

Yarın inşaallah bu sorulara cevap arayalım.

Dipnotlar:

(1)Neml Sûresi, 27/82;

(2)Sebe' Sûresi, 34/14 .

Dünkü yazımızda dâbbetü'l-arz âyetinde bir takım bilinmeyenlerin bulunduğunu ifâde etmiş ve bunları şöyle sıralamıştık:

1-Ayette, Allah'ın tahakkuk edeceğini vaad ettiği "Kavl=söz" nedir?

2-Arzdan çıkacağı haber verilen dâbbenin keyfiyeti ve niteliği nedir? Nasıl bir dâbbedir?

3-Dâbbenin konuşmasının keyfiyeti nedir? Dâbbe nasıl, kimlerle ve ne konuşacaktır?

Şimdi bu sorulara sırasıyla cevap arayalım:

1-Âyet, “O kavl (=söz) başlarına geldiği zaman” (1) cümlesiyle başlar. Bu Allah sözünün, insanlığın tümüyle bozulup aleyhlerinde hükmün hak olduğu vakti veya “kıyâmet saatini” kastettiğinde şüphe yoktur. Nitekim Peygamber Efendimiz (asm) dâbbetü’l-arzı bir kıyâmet alâmeti olarak haber verir. (2) Buyurur ki: “Çıkacak olan kıyâmet alâmetlerinden ilki, güneşin batıdan doğması ile bir kuşluk vakti insanlara karşı dâbbenin zuhurudur. Bu iki alâmetten biri diğerinden önce vâki olur. Diğeri de onun izi üzerine, hemen akabinde meydana gelir.” (3)

2-Dâbbetü’l-arzın keyfiyetine gelince; işte bütün merakları üzerinde toplayan ve çokça tartışılan mesele budur. Bu nasıl bir hayvandır? Niteliği ve keyfiyeti nedir? Dâbbetü’l-arz benzeri tecellîlerin insanlık târihinde daha önce de meydana geldiğine dikkat çeken Bedüzzaman Saîd Nursî Hazretleri, Firavun kavmine musallat olan çekirge âfâtının veya kuvvetli bir orduyla Kâbe’yi yıkmak için yollara düşen Ebrehe ordusuna musallat olan ve bir anda koca orduyu yerle bir eden ebâbîl kuşlarının buna misal teşkil ettiğini kaydeder. Saîd Nursî bu canlı ve târihî misalleri hatırlatarak; insanların bozulmaları, her tarafta fitne ve fesadın kol gezmesi, anarşistliğin, dinsizliğin, küfür ve küfrânın dünyaya tamâmen hâkim olması, deccâl fitnesiyle insanların bilerek, severek ve isteyerek isyana ve tuğyana girmeleri, baştan çıkmaları ve beşerin tüm bu olumsuz başkaldırılarına rağmen emr-i bi’l-maruf ve nehy-i ani’l münker denilen kötülüklerden sakındırma ve iyiliklere ve hayra yönlendirme çalışmalarının yapılmaması veya tamamen zaafa uğratılması üzerine, bu defa da dâbbetü’l-arzın, şer ve şirretlik içinde yüzen insanlığın ortak korkusu olarak başlarına musallat edileceğini ve şerli insanları perîşan edeceğini bildirir.

Saîd Nursî’ye göre o dâbbe, tek bir şahıs değil, bir tür ve cinstir. Çünkü bir tek şahıs ne kadar büyük de olsa, her tarafta herkese yetişmez. Oysa bu dâbbe tüm fitne ve fesat ehlini perîşan edecektir. Demek bu, dehşetli bir hayvan türü olacaktır. Buradan, Hazret-i Süleyman’ın (as) asâsını kemiren kurtçuktan bahseden âyete intikal eden Bedüzzaman Hazretleri, bu âyetin işâretiyle bir nevi kurtçuklara benzeyen mikroplar, virüsler ve mikroorganizmalar cinsinden olacak o hayvanın, yani dâbbetü’l-arzın, insanların kemiklerini ağaçlar gibi kemireceğini ve vücutlarında dişlerinden tırnaklarına kadar yerleşeceğini haber verir.

3-Âyette söz konusu dâbbenin “konuşacağını” bildirilmesi, dikkatleri üzerine çeken

bir diğer husustur. Bedüzzaman'a göre bu konuşma, daha çok mesaj ağırlıklı bir konuşmadır, yani bu konuşmada söz dili değil, hal dili kastedilmiştir. Yani bu hayvan çıkışıyla ve korkunç tahribâtıyla zâten konuşmuş olacaktır. Hayvanın konuşma dili, mü'minlerin îman bereketiyle ve sefâhetlerden sakınmaları neticesinde bu dehşetli hayvandan kurtulmalarıdır. Yani fesatçıları perîşan eden bu hayvan, mü'minlere zarar vermemekle hal diliyle konuşmuş olacak; Allah'ın âyetlerine inanmamalarının, başlarına bu müessif olayın gelmesine yol açtığını hal diliyle bildirecektir. Doğrusunu Allah bilir. (4)

Cenâb-ı Hak cümlemizi âhîrzaman fitnesinden muhafaza buyursun. Âmin.

Dipnotlar:

1-Neml Sûresi, 27/82;

2-Müslim, İmân, 249; Müslim, Fiten, 39;

3-Müslim, Fiten, 118;

4-Said Nursî, Şuâlar, s. 511..